

Денисюк М. А.,
здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир

Науковий керівник:

Ковальчук В. А.,
д-р пед. наук, професор кафедри
професійно-педагогічної, спеціальної
освіти, андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир

УДК 37.015.311:37.016:81/.82:373.3

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ З ПРЕДМЕТІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ

Перед сучасною школою, і початковою зокрема, нині постає важливе і складне питання: як забезпечити всебічний розвиток дитини? Допомогти виконати це завдання може літературна освіта, що спрямована на розвиток інтелектуальної та емоційної сфер особистості дитини, збагачує її знаннями про

навколишній світ, виховує найкращі риси характеру, такі як доброта, співчуття, людяність, розвиває зв'язне мовлення, мислення, формує естетичні почуття. Також уроки з предметів мовно-літературної галузі покликані вирішувати такі завдання, як удосконалення читацьких умінь, а також умінь читати голосно і мовчки, дотримуючись таких вимог, як читати правильно, свідомо, виразно, швидко; розвиток уміння самостійно працювати з книжкою; зацікавлення українською мовою, фольклорними та літературними творами, народними традиціями та звичаями, прищеплення естетичних смаків, виховування читацької культури. Виконання зазначених завдань здійснюється, якщо кожен учень буде включений у процес навчання, буде виявляти найбільшу активність, а це можливо завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Вважаємо, що інформаційно-комунікаційні технології забезпечують виконання завдань уроку повною мірою. Інформаційно-комунікаційні технології у початковій школі – серед найактуальніших та найскладніших питань, які потребують детального обґрунтування. В умовах НУШ вони допомагають вирішувати нові завдання, відповідають новим вимогам, що постають перед сучасним навчально-виховним процесом, зокрема, щодо оновлення методів і форм організації освітнього процесу.

Аналіз наукових джерел засвічує, що проблема розвитку пізнавального інтересу завжди перебувала в центрі уваги науковців та практиків. В умовах реформування змісту, форм та методів навчання це питання набуває особливої актуальності. Ретроспективний аналіз літератури показав, що активізація навчальної діяльності молодших школярів вивчалася як мислителями минулих століть (Сократ, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Дістервег та ін.), так і сучасними дослідниками (В. Паламарчук, О. Савченко, В. Лозова та ін.). Різні аспекти розвитку пізнавального інтересу школярів розкриті в працях психологів, таких як Л. Виготський, Я. Пономарьов, Г. Костюк, а також педагогів Н. Бібік, Н. Бойко, Т. Головань та ін.

Термін "пізнавальні інтереси" тлумачиться з точки зору умінь "опанувати будь-яку нову інформацію, у тому числі – навчальну. Природа пізнавальних інтересів розкривається в їх спрямованості на процес пізнання" [3, с. 101].

Як і інші педагогічні феномени, пізнавальні інтереси, за висловом Н.В. Лисенка, відрізняються складністю та багатогранністю. Вони виступають:

1. Як ціль виховання.
2. Як засіб формування особистості.
3. Як умова підвищення ефективності навчально-виховного процесу.
4. Як мотиваційний фактор навчання.
5. Як складова структури особистості [4, с. 36].

Фізіологічною основою пізнавальних інтересів є прагнення до узгодження реальної ситуації з наявним досвідом. На етапі включення учня в активну пізнавальну діяльність ключову роль відіграє орієнтовно-дослідницький рефлекс, який є реакцією організму на незвичайні зміни зовнішнього середовища.

Цей рефлекс активує кору великих півкуль мозку, створюючи необхідні умови для пізнавальної діяльності. Характерними ознаками такої активності є висока самодисципліна учня, наполегливість у досягненні поставлених цілей та широкий, стійкий інтерес до знань. Подібний рівень активності підтримується за рахунок контрасту між попередніми знаннями учня та новою інформацією, з якою він зустрічається, створюючи стимул для особистісного розвитку та реалізації принципів навчання як цілісної системи [3, с. 22].

Позитивні емоції, які переживають діти в процесі навчання, стимулюють їхні пізнавальні інтереси:

– "стимулювання та заохочення вчителем самих актів пізнавальної діяльності учнів";

– "на кожному занятті дитині слід давати можливість висловити своє ставлення до того, що відбувається (розвиток рефлексії), усвідомити важливість досягнутого результату";

– "організація домашнього завдання за принципом самостійності і можливості використання отриманих знань в спілкуванні з однолітками";

– "заняття доцільно будувати з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей дітей" [5, с. 147].

Це допоможе правильно визначити об'єм і зміст навчального матеріалу, розробити адекватні методи, засоби навчання, намітити шляхи індивідуально-диференційованого підходу до учнів різних груп в умовах навчання [1, с. 147].

Розглянемо шляхи формування пізнавальних інтересів учня на прикладі структури одного уроку української мови.

1. Залучення учнів до роботи на початку уроку – необхідно з самого початку уроку зацікавити дітей, привернути їхню увагу, це здійснюється через велику тему, записану на дошці, яскраві таблиці, ілюстрації, цікаву вступне слово вчителя.

2. Підтримка інтересу під час уроку – діти мають не просто бути зацікавленими, вони мають брати активну участь у навчальному процесі, тобто відповідати на інформацію, яку повідомляє вчитель, відповідати на запитання, виконувати завдання, прагнути проявити себе в конкурсних вправах.

3. Пізнавальна активність дітей проявляється в самостійності учнів, у тому, наскільки успішно вони вміють виконувати самостійну роботу, як виконуються

домашні завдання, наскільки учень засвоює матеріал, що вивчається самостійно, чи цікавиться цим видом роботи.

4. Активність дітей має проявлятися у фронтальному перевірці вчителем виконаних завдань [5, с. 268].

Усі викладені факти свідчать про інтерес різних галузей науки до досліджуваної проблеми, про важливість її розв'язання для поліпшення стану мовно-літературної освіти в початковій школі.

Формування та розвиток навичок пізнавального інтересу в початкових класах – це цілеспрямований процес становлення стійких особистісних якостей молодших школярів, що відображає їхню потребу, прагнення і внутрішню мотивацію до творчого освоєння навколишнього світу, а також здатність формулювати пізнавальні знання та визначати навчальні завдання.

Таким чином, на сьогоднішньому етапі модернізації початкової освіти одним із найважливіших стратегічних завдань є забезпечення якісного навчання школярів. Розв'язання цього завдання можливе лише за умови вдосконалення педагогічних методик і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Для інтерактивного навчання важливими є зв'язки між учнями, їх взаємодія та співпраця. В результаті організації навчальної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в класі створюється атмосфера взаємодії, співпраці.

Список використаних джерел

1. Акпинар Л. Інтерактивні технології навчання в початковій школі : метод. посіб. Київ : Слово, 2014. 285 с.

2. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-p> (дата звернення: 01.11.2024).

3. Пометун О. І., Пироженко Л. В., Біда О. А. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : метод. посіб. для вчит. поч. шк. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.

4. Лисенко Н. В. Етнопедагогіка дитинства : метод. посіб. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2011. 162 с.

5. Порядченко Л., Олексюк Т. Розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів. Development of cognitive interests of junior schoolchildren. *Молодий вчений*. 2021. № 10 (98). С. 266–270.